

ИНВЕСТИЦИОННИЯТ ПОРТФЕЙЛ В СТРУКТУРАТА НА БАНКОВИТЕ АКТИВИ

**Докт. Даниел Емилов Николаев, катедра „Финанси и кредит”
СА „Д. А. Ценов” – Свищов**

Резюме: Преглед на структурните изменения в банковите инвестиции за Европа, по повод постепенното навлизане на Базел III, като ударение се поставя на инвестициите в ценни книжа и връзката им с рисковата експозиция на банката.

Ключови думи: Базел III, инвестиционен портфейл, рискова експозиция, собствен капитал, Европейска банкова система

Въведение

В икономиката, банковата система е основен захранващ елемент, снабдявайки нуждаещите се от свежи капитали със енергия. Световната икономическа криза демонстрира, че банките, без значение от размера, са силно изложени на пазарните сили, именно това доведе до разработването и постепенното въвеждане на Базел III. Този нов, или по-скоро обновен, международен стандарт представя нови предизвикателства пред банковите институции, предшествайки структурни изменения в техните инвестиции и капитали. Тук се поставя въпроса за интересите на инвеститорите, отнесени към рисковите ограничения от Базел III и начините за оптимизация на доходността в рамките на регулацията. Настоящата разработка цели да демонстрира именно тези структурни изменения, изяснявайки какъв подход на адаптация прилагат европейските банки, от перспективата на портфейлът от ценни книжа.

Преструктуриране

Говорейки за поэтапните структурни изменения, породени от Базел III, е редно да се обобщят промените които той внася над Базел II. Те са насочени към допълнителна регулация на капиталовата адекватност и въвеждането на измерители на банковата ликвидност, като в определянето на капиталовата адекватност (основна или обща)¹ са

¹ За повече информация погледни Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, стр. 12-27

добавени капиталови буфери, изразяващи характера на банката и пазара на който функционира, а ликвидността се измерва посредством коефициент на нетно стабилно финансиране (Net Stable Funding Ratio - NSFR)² и коефициент на ликвидно покритие (Liquidity Coverage Ratio - LCR)³ – регулативните стойности по тези показатели ще бъдат приложени със пълна сила през 2019 година. За да се открие реалното реструктуриране, интерес са размера на инвестициите в ценни книжа и рисковия компонент в рамките на банковите инвестиции, както и връзките между тях, а обединяването им със собствения капитал може да послужи за определяне на коридора, в който се движат банките в условията на Базел III.

За очертаване на трендовете на изменение ще се използват две извадки от информация, на първо място обобщена статистика за Европейският съюз⁴ и извадка за 10-те най-големи български банки⁵. Като данните ще се представят графично и таблично, за да се онагледят трендовете на изменение в разглежданите извадки.

Графика 1, представя изменението на двата основни елемента на наблюдение, а именно ефективния размер на портфейлът от ценни книжа (а) и ефективният размер на собствения капитал (б). Представената извадка демонстрира реструктурирането, обвързано с Базел III, като постепенно портфейлът от ценни книжа нараства, сваляйки необходимостта от стабилно финансиране (NSFR), докато същевременно се наблюдава покачване на собствения капитал, рефлектиращо върху капиталовата адекватност. Допълнително над 88% от активите в портфейлът от ценни книжа са дългови инструменти, съдържащи нисък рисков компонент, което има допълнителен позитивен ефект върху капиталовата адекватност (снижава стойността на знаменателя).

Подобна форма на обобщена характеристика дава представа за средното състояние на европейската банкова система и общия подход за адаптация, но не е представителна за отделните банкови системи на държавите членки, а за европейската банкова система, като цяло. Директен пример са 10-те най-големи банки, репрезентиращи по-голямата част от банковия пазар (Графика 2).

На графика 2, от една страна много по-ясно е изразен тренда на нарастване на инвестициите в ценни книжа (а), а собственият капитал губи ефективен размер (б), но от друга, тези промени приближават от-

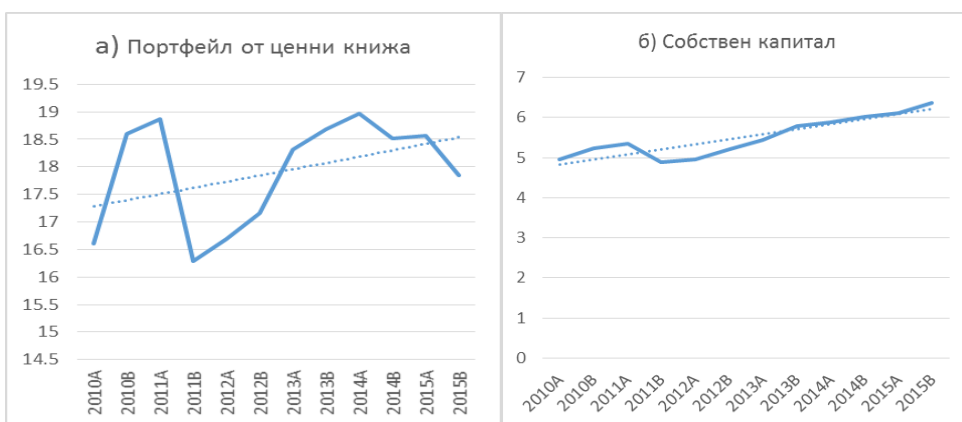
² Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: the net stable funding ratio

³ Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools

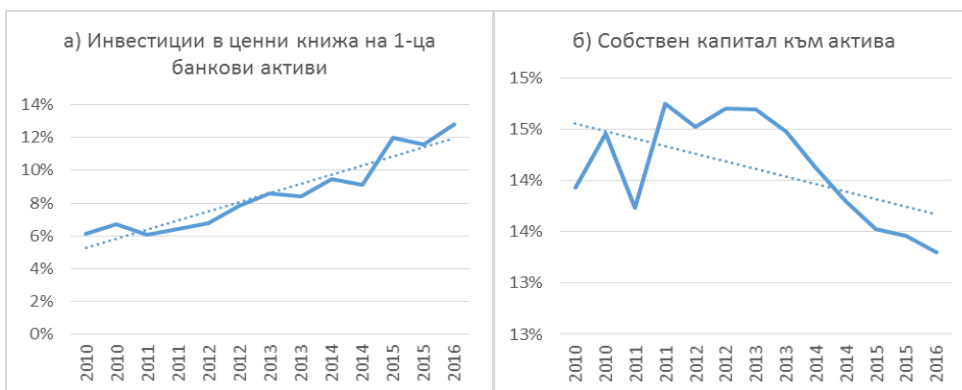
⁴ Източник www.euro-area-statistics.org

⁵ Източник www.bnb.bg

делната институция до обичайната (средната) за Европейската банкова система.

Графика 1. Стойности за Евро зоната измерени в съотношение към актива.

Графика 2. Стойности за извадка от 10-те най-големи банки на българския пазар.

Таблица 1⁶ представя именно това вътрешно реструктуриране, чрез измененията във портфейлът от ценни книжа (FA), капитал (E) и възвръщаемостта на капитала (ROE) за периода 2010-2015 година. Тренда към приравняване на разглежданите стойности се наблюдава

⁶ Използвана е извадка от страни членки, репрезентираща над 81% от банковия капитал на Европейската банкова система, с цел ограничаване на екстремни стойности. Като са премахнати страни с членки при които ROE е извън $(-3 * MAD; +3 * MAD)$

при повечето елементи на Европейската банкова система, представен от оцветяването на клетките в таблицата и стандартното и медианното отклонение на стойностите.

Таблица 1. Структурни изменения

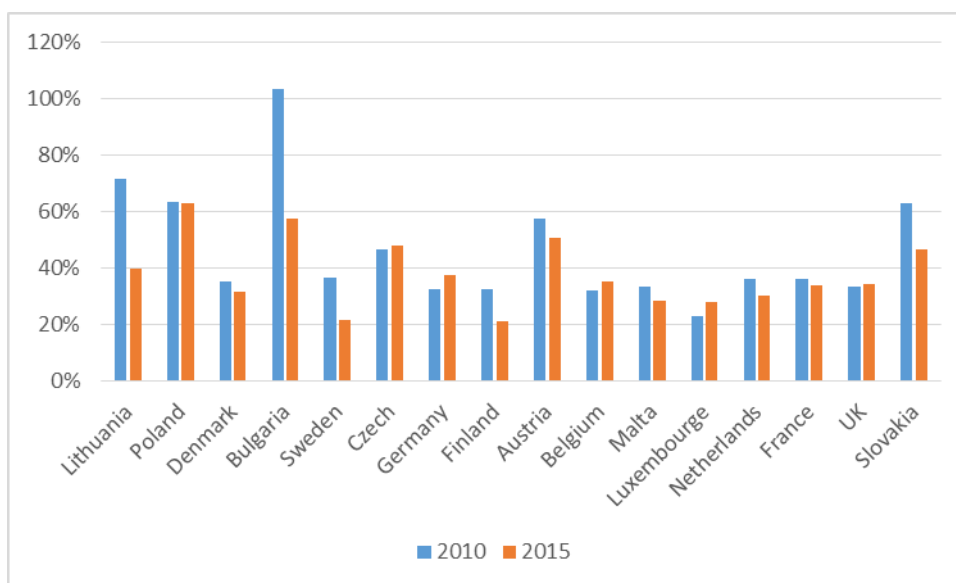
EM	FA	Δ	FA	E	Δ	E	ROE	Δ	ROE
	2010	abs	2015	2010	abs	2015	2010	abs	2015
Lithuania	16.220	14.73	30.948	7.700	0.75	8.454	-3.767	11.25	7.480
Poland	14.198	4.51	18.706	10.289	-0.42	9.866	9.977	-2.23	7.743
Denmark	13.699	2.39	16.086	4.645	1.42	6.065	2.386	4.42	6.810
Bulgaria	14.582	1.83	16.409	13.738	-2.27	11.471	6.391	1.62	8.011
Sweden	11.355	1.01	12.367	4.371	1.25	5.616	10.180	1.01	11.191
Czech	20.839	-0.31	20.529	7.760	3.46	11.216	14.862	-4.56	10.300
Germany	22.518	-0.74	21.779	3.834	1.49	5.323	1.881	-0.19	1.689
Finland	15.990	-0.86	15.127	7.919	-0.68	7.244	6.810	1.52	8.330
Austria	18.942	-1.45	17.494	6.9923	0.40	7.389	6.116	1.44	7.561
Belgium	21.683	-2.15	19.531	4.062	1.75	5.811	10.480	-0.21	10.272
Malta	39.859	-5.24	34.619	8.125	1.27	9.390	3.647	2.69	6.340
Luxembourg	37.522	-5.40	32.123	8.637	4.29	12.930	8.130	-0.91	7.223
Netherlands	14.281	-2.84	11.443	4.428	1.13	5.555	7.472	-0.38	7.093
France	18.845	-3.86	14.990	5.072	0.92	5.988	8.348	-1.52	6.826
UK	25.123	-8.55	16.568	5.356	1.59	6.948	4.370	-1.20	3.171
Slovakia	43.276	-15.46	27.816	14.958	-1.90	13.060	10.419	-0.73	9.689
σ^2	9.585		6.941	3.234		2.624	4.253		2.371
MAD σ^2	4.461		3.041	2.487		1.731	2.938		0.760

Последният елемент е промените в рисковия компонент на актива, представен на фигура 1, който е необходим, за да се даде представа какви са резултатите от структурните промени. Средните стойности⁷ за рисковата експозиция на актива са 46% за 2010 г. със стандартно отклонение от 20%, и 38% за 2015 с отклонение 12%. Това говори за поетапно свиване в рисковия компонент, като стойностите на всеки елемент се приближават все повече до обичайната за Европейската банкова система. По-силна редукция в рисковия компонент се наблюдава в банковите системи, където има увеличение на инвестициите в ценни книги.

Инвестициите в ценни книжа, в рамките на Европейската банкова система нарастват с бавни темпове, което има позитивни ефекти върху капиталовата адекватност и ликвидността в рамката на Базел III, за същия период е налице и повишение в ефективния размер на

⁷ Използвано е аритметично усредняване, за да се представи изменението на банковата структура в отделната държава членка.

собствения капитал, като към началото на 2016 година, средният за Европа, собственият капитал достига 6,4%, а инвестициите в ценни книжа 18%, като прирастите за цялата система са значими, но ниски. По-значими структурни промени се наблюдават в отделните банкови системи, като стойностите им се приближават до обичайните за европейската банкова система, свивайки отклоненията от средната им стойности за периода 2010 – 2015 година, тоест вътрешните изменения в общия тренд са значително по-силни, но разнопосочни.

Фиг. 1. Рискава експозиция в пропорция към общия актив.

Изводи

В Европейската банкова система се наблюдават тренд на увеличение на инвестициите в ценни книжа, като доходоносен актив с нисък рисков компонент и малки изисквания за стабилно финансиране, паралелно с него собственият капитал нараства. Резултата от тези изменения е повишаването на дългосрочната ликвидност и капиталовата адекватност, като същевременно инвестициите в ценни книжа позволяват оптимизацията на доходността за банковите инвестиции в условия на ограничен риск. Този тренд е значително по-силно изразен от промените в отделните банкови системи на страните членки, като изменения са значително по-големи, но разнопосочни, т.е. банковите институции се стремят към достигане на балансирана позиция с максимална доходност, при оптимален риск.

Допълнително е редно да се спомени, че промените има позитивен ефект върху възвръщаемостта на капитала (ROE) за част от банковите системи, предизвиквайки оптимизация в инвестициите и собственият им капитал.

ИЗТОЧНИЦИ

1. Божинов, Б, Анализ на състоянието и развитието на българската банкова система (2007-2012);
2. Божинов, Б, Актуални аспекти на банковата политика, Академично издателство „Ценов” Свищов 2013
3. Вълчев, Ж, Георгиев, Г; Анализ на банковата дейност, В. Търново, АБАГАР, 2004
4. Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems,
5. Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: the net stable funding ratio
6. Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools
7. www.eba.europa.eu